

La poesia de Vicent Andrés Estellés dóna tota la impressió de ser no ben bé una «obra», sinó una «vida». Estellés va viure per a escriure i escrivia per poder —de manera vicària— viure allò de què havia estat desposseït, creant una nova vida en la poesia.

No s'ha insistit prou —i, sabent-ho, no hi ha excusa per a amagar-ho— en el desert cultural en què Estellés va haver de viure en la València de postguerra; viure sense els antecedents d'una certa esplendor cultural republicana, com era el cas de Barcelona. És per això que Vicent Andrés Estellés, no solament orfe de llengua, sinó orfe fins i tot de poble, reivindicava en la seva obra i en les seves actituds aquestes dues adscripcions que van donar sentit ple a la seva vida: la llengua i el poble. Reivindicacions que no volen pas dir, naturalment, que Estellés cregués que la llengua i el poble se'ls estava inventant, els redreçava o els donava cohesió ell tot sol, o gràcies a la seva poesia, ni que l'obra que deixava enrere constituís un monument únic al segon i una eina insubstituïble per a salvar la primera. Ben al contrari, el fet que, entre la seva dilatada bibliografia, encara quedi per editar de forma conexas i completa el seu *Mural del País Valencià*, és un indicatiu no que li hagin mancat les forces per a una tasca tan ingent, sinó que, un cop més, el país ha anat a la rerassaga d'allò que ell, lúcidament, preveia.

Vicent Andrés Estellés, nat a Burjassot de família de flequers el 1924, va tenir per tota formació intel·lectual la de l'Escuela Oficial de Periodismo de la postguerra. Aquell desert cultural el fastiguejà, però també el va influir d'alguna manera positiva: d'una banda va donar ales a la seva grafomania, li convertí el fet d'escriure en un ofici quotidià senzill i sever i no en una alambinada química de cenacles; d'altra banda, li va servir per a acarar-se a la realitat de cada dia en les seves múltiples vessants, des de la intel·lectual fins a la més vulgar i obscena. L'obra de Vicent Andrés Estellés té molts residus vius d'aquesta doble vocació: constància d'un registre directe i personal fins i tot en les imitacions més cultistes, immediatesa de la literatura al fet viscut, catalogació del món com un univers de coses totes les quals existeixen amb idèntica dignitat, passió per la terra, passió per l'amor i pel cos... En alguns extrems aquesta activitat literària ha de recordar, per força, Josep Pla, ja que les seves obres són inventaris salvadors de tot allò que han conegut, catàlegs reals perquè les generacions futures puguin perviure —tots dos escriptors necessiten l'acte d'escriure per a justificar-se ells mateixos—; però tampoc no cal extremar massa els paral·lels.

D'ençà de la publicació de *Ciutat a cau d'orella* (1953) i de *La nit* (1956),

El dia 27 de març moria Vicent Andrés Estellés, un autèntic poeta, un dels més grans que ens ha donat el segle XX. El dol del País Valencià ha estat compartit arreu de les terres de la nostra llengua. Ens resta, a tots plegats, d'acabar d'endegar la publicació de la seva obra, d'aclarir-ne els sentits i d'aprofundir-ne el coneixement.

Vicent Andrés Estellés, el gran poeta que hem perdut, el gran poeta que anem descobrint lectura rera lectura.

LA POESIA DE VICENT ANDRÉS I ESTELLÉS

per Francesc Parcerisas

l'obra de Vicent Andrés Estellés havia tocat registres vitals per a la poesia catalana contemporània. D'una banda va descriure, des del realisme de qui està integrat al poble mateix, una crònica de la negra mediocritat de la postguerra. El seu és, sense saber-ho, un neorealisme gruixat, a la italiana, un doll vital en un paisatge gris i desolador (*L'amant de tota la vida*, 1956, *Llibre de meravelles*, 1971). En segon lloc, Andrés Estellés de seguida es va convertir, també, en un poeta a la recerca cultural de models,

d'avantpassats, de temes que calia transculturar i posar al dia (*Primer llibre d'èglogues*, 1953-58; *Horacianes*, 1963-70; *Les acaballes de Catul*). En tercer lloc, es va mostrar com el poeta més exemplar de l'erotisme clar i joïós, fins i tot en el reconeixement de la seva foscor o de la seva violència. I, finalment, es va convertir en un cantor de la comunitat, de cada racó, personatge, comarca... Damunt aquest teló de fons, ressaltava, sovint, el procés de cosificació dels elements literaris que Estellés emprava. En la seva literatura amorosa, posem per cas; la supervivència esdevé amor, l'amor esdevé passió, la passió esdevé cos, el cos esdevé sexe... *Hotel París* (1973) o *Hamburg* (1974), que han volgut ser interpretats com un inici de poesia pornogràfica, són episodis més propers a *Ragazzi di vita* o a *Mamma Roma* de Pasolini: una visió crua i des-literaturitzada de la vida opaca del carrer —o del bordell—, però que llegim com una crònica existencial de la recerca d'un escalf humà. De fet, aquests elements primaris, vulgars, conflueixen en diversos llibres, es trenen i creixen, es multipliquen i afuen, com a conjunt, les seves capacitats descriptives, fins a convertir els objectes en dignes d'unes «odas elementales» a l'estil de Neruda.

Al costat d'aquesta actitud, cal destacar l'element de consciència del poeta davant el món. Andrés Estellés observa, però també admira, judica, i s'analitza, perquè se sap part integrant d'aquest món. A *Llibre de meravelles* l'amor queda compendiat en aquell «no hi havia a València dos amants com nosaltres», però, una mica més endavant, per exemple, evoca el Súnion ribià per contrastar el món mític amb l'embrutiment de l'espectacle del futbol. En un dels seus més bells llibres unitaris, *Coral romput* (1957), la reflexió sobre la tasca poètica esdevé ben transparent: «mentre escric, mentre tracte de no morir del tot». I aquest desig de supervivència el porta a identificar el món de la vida i el de l'escriptura: «El meu anhel seria / estar tota la vida escrivint, amb la lletra / petita, un cant llarguissim i penosament lent.»

En certa manera és el que Vicent Andrés Estellés ha aconseguit de fer. El seu cant —aplegat de manera força heterogènia i incompleta en els deu volums fins ara publicats de la seva *Obra completa*, iniciada el 1972— forma una obra considerable que espera una exegesi més minuciosa i una comprensió cabdal. De moment, s'ha guanyat els lectors i ha aconseguit allò que ell mateix tant havia maldat per trobar: una veu fundacional. Qui després d'ell hagi volgut escriure ha tingut en la seva obra un vast model per a imitar o per a rebutjar, però, en qualsevol cas, necessari, imprescindible, admirable.